

การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี

A STUDY OF THE POTENTIAL OF TOURIST ATTRACTIONS IN PRACHINBURI PROVINCE

จิติกา คุ่มเรือน และคณะ*

Jatika Kumruan And Others

Received: 2021-06-15

Revised: 2021-08-17

Accepted: 2021-08-31

บทคัดย่อ

การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี และ 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อ ทราบถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อความต้องการการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 400 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก

ผลการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ศักยภาพด้านพื้นที่มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 ด้านการจัดการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.69 และด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.61 และพบว่าศักยภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้พบว่าควรให้ความสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วม ระหว่างคนในชุมชนในการ บริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการออกแบบกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี

คำสำคัญ: ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว, การพัฒนาการท่องเที่ยว

ABSTRACT

The Studying Potential of Tourist Attractions in Prachinburi intended to 1) To study the Potential of Tourist Attractions in Prachinburi. 2) To develop the potential tourist attractions in Prachinburi. This research is quantitative research using questionnaires as a tool to collect data to know opinions Thai tourists needs for developing tourism potential Prachinburi province 400 people by choosing a convenient sample group. The results of studying potential of tourist attractions in Prachinburi were found that the area potential mean 3.96, the activities and processes mean 3.89, management mean 3.69 and the participation 3.61. And found that the potential was high level in all

* สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

ชมพูนุช จิตติถาวร สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

ผกาภาส ชัยรัตน์ สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

สันติธร ภูริภักดี สาขาวิชาการจัดการงานนิทรรศการและงานอีเว้นท์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

aspects. The suggestion of this research found that the importance engagement should be made concerning people in community tourism management. Including of the design to activities cause participation between people in the community and tourists traveling to travel in Prachinburi.

Key words: Potential of Tourist Attractions, The Development of Tourism

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีการสนับสนุนจากภาครัฐ และภาคเอกชนในการดำเนินการส่งเสริม พัฒนาสนับสนุนการท่องเที่ยว การจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นที่รู้จัก เกิดการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ที่ผ่านมามีการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวจากความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน อาทิ แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2560-2564 โดยเน้นการสร้างรายได้ให้ประเทศไทยบนพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน นำเอาเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ความเป็นไทย มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า บริการทางการท่องเที่ยว อันเป็นการสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวที่

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งในทวีปเอเชียที่มีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และพบว่ามีนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน โดยนำเอาความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทั้งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวเชิงศิลปะ ซึ่งล้วนแล้วแต่มาจากการจัดการโดยชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการ อันก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นการยกระดับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ธรรมชาติในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้รู้จักและสามารถสัมผัสประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวได้¹ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา และอุทยานแห่งชาติทับลาน ถือเป็นแหล่งโอเอซิสลำดับที่ 7 ของโลก ปัจจุบันองค์กรสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นผืนป่ามรดกโลก ทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตพื้นบ้านไทยพวน กลุ่มโบราณสถานเมืองศรีมโหสถ เป็นต้น และจังหวัดปราจีนบุรียังสามารถเชื่อมโยงไปยังจังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างสะดวกสบาย อีกทั้งยังตั้งอยู่บนเส้นทาง Southern Economic Corridor อันเป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างประเทศไทย ประเทศกัมพูชา ประเทศเวียดนามได้³

จากความสำคัญของพื้นที่ปราจีนบุรีข้างต้น ทำให้เห็นถึงโอกาสทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ที่จะสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ให้กับคนในพื้นที่ เป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีความโดดเด่นมาพัฒนาสร้างมูลค่าให้เกิดเม็ดเงินทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น การศึกษาศักยภาพทางการ

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564, 2559, สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?id=6422

² หัสณัย ผิดวงศ์ และไพฑูรย์ มนต์พานทอง, การศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านมั่งกั่วกาญจน์, วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ 14 (2)(2563), หน้า 200-216

³ สำนักงานจังหวัดปราจีน, จังหวัดปราจีนบุรี,(มปป.), สืบค้นจาก <http://www.prachinburi.go.th/main.htm>

ท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรี จึงเป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดทิศทางการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสม อันเป็นการนำไปสู่การยกระดับศักยภาพของพื้นที่สู่การรองรับนักท่องเที่ยวที่เลือกจุดหมายปลายทางมายังพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี ตลอดจน เป็นการกระตุ้นให้คนในพื้นที่ได้เห็นถึงทิศทางการเตรียมความพร้อม ในการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมได้ต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี
- 2.2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดองค์ประกอบของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา⁴ ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวควรมีอย่างน้อย 3 องค์ประกอบ คือ ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มจะมีความต้องการที่แตกต่างกัน ด้านคมนาคมขนส่งเข้าถึง (Accessibility) เป็นการกล่าวถึงความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงเส้นทางการเข้าถึง สภาพการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยว และทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ซึ่งเป็นการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความประทับใจในการเดินทาง อาทิ สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบการสื่อสาร ระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า การสุขาภิบาล ถนนหนทาง การสาธารณสุข รวมถึง สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยจากการใช้บริการท่องเที่ยว ถือเป็นองค์ประกอบดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวจากการใช้บริการท่องเที่ยว เช่น ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย อุบัติเหตุ การหลงทาง และจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึง กุลวดี ละม้ายจีน⁵ ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ต้องพิจารณาถึง องค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้เกิดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวจะต้องมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ความงดงาม มีคุณค่า อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นมา
- 2) ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) หมายถึง การคำนึงถึงการเดินทางเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางการเข้าถึง พาหนะในการเข้าถึง การพัฒนาการคมนาคมที่สะดวกสบาย
- 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) คือ การให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานภายในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ไฟฟ้า น้ำประปา ระบบการสื่อสาร เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยือนในพื้นที่

⁴ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์, 2548)

⁵ กุลวดี ละม้ายจีน (ผู้บรรยาย), วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชา วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ม.ป.ป.), หน้า 26

4) ด้านที่พัก (Accommodation) คือ สถานที่พักแรม เนื่องจากนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ต้องการพักค้างแรม จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาถึงคุณภาพการให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพัก จำนวนห้องพักที่เพียงพอ เป็นต้น

5) ด้านกิจกรรม (Activity) คือ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน สามารถสร้างความประทับใจ และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้

ทั้งนี้ ในการศึกษาได้คำนึงถึงความสำคัญขององค์ประกอบที่สำคัญข้างต้น และได้พิจารณาถึงองค์ประกอบด้านพื้นที่ ที่พิจารณาถึงสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ด้านการจัดการ ที่คำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ (Amenity) และการเข้าถึง (Amenity) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวด้านกิจกรรม (Activity) และเพื่อให้เกิดการศึกษาที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงได้ศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมด้วย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี มุ่งศึกษาเฉพาะพื้นที่อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอศรีมโหสถ อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอประจันตคาม อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอนาดี และอำเภอบ้านสร้าง จำนวน 7 พื้นที่ ได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร งานวิจัย และศึกษาข้อมูลปฐมภูมิโดยการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีน จำนวน 400 คน เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยมีค่าเฉลี่ยระดับศักยภาพทางการท่องเที่ยว 4.21 - 5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด 3.40 - 4.20 อยู่ในระดับมาก 2.61 - 3.40 อยู่ในระดับปานกลาง 1.81 - 2.60 อยู่ในระดับน้อย และ 1.00 - 1.80 อยู่ในระดับน้อยมากที่สุด

5. ผลการศึกษา

5.1 วิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี

จากการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี ในพื้นที่อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอศรีมโหสถ อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอประจันตคาม อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอนาดี และอำเภอบ้านสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีน จำนวน 400 คน พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) และมีคะแนนรายด้าน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 1: แสดงค่าเฉลี่ยของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีในภาพรวม

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านพื้นที่ ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ($\bar{X} = 3.89$) ด้านการจัดการ ($\bar{X} = 3.69$) และด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.61$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 1: แสดงผลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ศักยภาพด้านพื้นที่			
1. แหล่งท่องเที่ยวมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม	4.06	0.85	มาก
2. แหล่งท่องเที่ยวมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ	4.01	0.75	มาก
3. แหล่งท่องเที่ยวมีวัฒนธรรมประเพณีของถิ่นที่มีเอกลักษณ์	3.93	0.82	มาก
4. แหล่งท่องเที่ยวมีเส้นทางที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึง	3.86	0.84	มาก
รวม	3.96	0.68	มาก
ศักยภาพด้านการจัดการ			
1. แหล่งท่องเที่ยวในการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นระบบ อาทิ ถนน ระบบไฟฟ้า แหล่งน้ำ เป็นต้น	3.74	0.88	มาก
2. บริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างเพียงพอ และมีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	3.71	0.88	มาก
3. แหล่งท่องเที่ยวมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ	3.68	0.87	มาก

4. แหล่งท่องเที่ยวที่มีการควบคุมกิจกรรมทางการเที่ยวในพื้นที่อย่างเป็นระบบ	3.65	0.82	มาก
รวม	3.69	0.74	มาก
ศักยภาพด้านกิจกรรมและกระบวนการ			
1. แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย	4.02	2.12	มาก
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่ม	3.88	0.78	มาก
3. แหล่งท่องเที่ยวได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการรักษาระบบนิเวศ	3.85	0.79	มาก
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นระบบและสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม	3.83	0.77	มาก
รวม	3.89	0.86	มาก
ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม			
1. ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.64	0.86	มาก
2. ร้านค้าในชุมชนรวมถึงภาคเอกชนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.62	0.86	มาก
3. สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดการพัฒนา	3.59	0.91	มาก
4. ภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลและร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3.58	0.92	มาก
รวม	3.61	0.79	มาก
ภาพรวมทั้งหมด	3.79	0.65	มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ศักยภาพด้านพื้นที่ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวมีภูมิทัศน์ที่สวยงามค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมา คือ แหล่งท่องเที่ยวมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ ($\bar{X} = 4.01$) แหล่งท่องเที่ยวมีวัฒนธรรมประเพณีของถิ่นที่มีเอกลักษณ์ ($\bar{X} = 3.93$) และแหล่งท่องเที่ยวมีเส้นทางที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึง ($\bar{X} = 3.86$) เรียงตามลำดับและพบว่าอยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดการ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวในการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นระบบ อาทิ ถนนระบบไฟฟ้า แหล่งน้ำ เป็นต้น พบว่ามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.74$) รองลงมา คือ บริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างเพียงพอ และมีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ($\bar{X} = 3.71$) ด้านแหล่งท่องเที่ยวมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ ($\bar{X} = 3.68$) และแหล่งท่องเที่ยวมีการควบคุมกิจกรรมทางการเที่ยว ในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 3.65$) เรียงตามลำดับและพบว่าอยู่ในระดับมาก

ด้านศักยภาพกิจกรรมและกระบวนการ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่ม ($\bar{X} = 3.88$) แหล่งท่องเที่ยวได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการรักษาระบบนิเวศ ($\bar{X} = 3.85$) และกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นระบบและสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.83$) เรียงตามลำดับและพบว่าอยู่ในระดับมาก

สำหรับศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม พบว่าประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ ร้านค้าในชุมชนรวมถึงภาคเอกชนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.62$) สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดการพัฒนา ($\bar{X} = 3.59$) และภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลและร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.58$) เรียงตามลำดับและพบว่าอยู่ในระดับมาก

5.2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี

จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี โดยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ค้นคว้า เอกสาร งานวิจัย และการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิโดยการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีน จำนวน 400 คน สามารถวิเคราะห์และได้สรุปประเด็นสำคัญ จนสามารถพิจารณาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย ด้านการจัดการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ด้านการจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และด้านคุณภาพการบริการ สามารถอธิบาย ได้ดังต่อไปนี้

5.2.1 ด้านการจัดการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

- 1) มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนโดยเฉพาะและมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน การกำหนดบทบาท ขอบเขตการดำเนินงาน ซึ่งอาจมีตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งการบริหารจัดการ
- 2) ชุมชนมีการจัดทำแผนเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งคำนึงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
- 3) การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกับคณะกรรมการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน
- 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการผลักดัน การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ระหว่าง คนในชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา
- 5) การสร้างภาคเครือข่าย โดยให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง อันเป็นสร้างเส้นทางเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวในอนาคตได้
- 6) การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ อันเป็นการควบคุมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

5.2.2 ด้านการจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

- 1) การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนอันมีข้อมูลที่ถูกต้อง มีความจริงแท้ การส่งเสริมการตลาดที่ให้ข้อมูลเคารพแก่นักท่องเที่ยว

- 2) การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ข้อมูลได้หลากหลายช่องทาง อาทิ แผ่นพับ คู่มือท่องเที่ยว เว็บไซต์ เป็นต้น อันจะต้องคำนึงถึงความสะดวกคล่องกับพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย
- 3) การออกแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ในรอบ 1 ปี อาจเป็นการจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี เพื่อสร้างประสบการณ์แต่ละช่วงเวลาให้เกิดความเหมาะสม
- 4) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่สามารถจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว อาทิ การร่วมออกบูธนำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยว อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง การเผยแพร่ข้อมูลชุมชนแก่โรงแรมในบริเวณใกล้เคียง
- 5) การจัดการอบรมให้แก่คนในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจในรูปแบบการตลาด การประชาสัมพันธ์ ที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน

5.2.3 ด้านคุณภาพการบริการ

- 1) การพัฒนานักสื่อความหมายของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน
- 2) การสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยว โดยการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ ถนน ระบบไฟฟ้า แหล่งน้ำ รวมถึง การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัย เจ้าหน้าที่ดูแลอย่างเพียงพอ และมีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น คำนึงถึงการพัฒนาลิขสิทธิ์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทั้งหมด (Tourism for all)
- 3) การสร้างระบบการประสานงานด้านการบริการที่มีประสิทธิภาพ การกำหนดรูปแบบขั้นตอนการจองการท่องเที่ยว ช่องทางการจองที่ใช้งานได้จริง เพื่อการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการข้อมูลทางการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 4) การจัดทำเครื่องมือในการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพื่อนำผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขในการให้บริการ
- 5) การสร้างมาตรฐานการรองรับฉุกเฉิน อันเป็นการลดความเสี่ยงจากการท่องเที่ยวในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุในระหว่างการเดินทางร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน โดยการจัดทำแผนการจัดการฉุกเฉิน ทั้งนี้ แผนควรมีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรี ได้ศึกษาศักยภาพที่พิจารณาถึงด้านพื้นที่ภูมิทัศน์ที่สวยงาม เอกลักษณ์เฉพาะของธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสะดวกในการเข้าถึง ในด้านการจัดการ คำนึงถึงศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว กิจกรรมทางการเที่ยว สำหรับด้านกิจกรรมและกระบวนการ ได้พิจารณาถึงความเหมาะสม การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการรักษาระบบนิเวศ ตลอดจนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรม การสนับสนุนจากภาคเอกชน การพัฒนาจากภาครัฐ เป็นต้น เช่นเดียวกันกับ มณีรัตน์ สุขเกษม⁶ ที่ได้ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดปราจีนบุรี และได้ศึกษาคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในความเป็นเอกลักษณ์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่ ความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้น

⁶ มณีรัตน์ สุขเกษม, แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ปีที่ 10 (4) (2559), หน้า 97-112

กิจกรรมระยะสั้นและสามารถสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนได้ ซึ่งการพัฒนาจะต้องคำนึงถึงด้านการมีส่วนร่วม ด้านการบริหารจัดการที่เน้นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ด้านการบริการพบมีบุคลากรมีอัตราค่าจ้างไม่ตรึง เป็นเจ้าบ้านที่ดี ตลอดจนประเด็นด้านการตลาดที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ควรเข้ามาสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวในการนำเสนอข่าวสาร ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง รวมถึง ปุณยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล และคณะ⁷ ที่ได้ศึกษาระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยได้พิจารณาในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านบริการที่พักแรม ด้านการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และการเรียนรู้ ตลอดจน ฐานกานต์ รองทอง⁸ ที่ได้ศึกษาศักยภาพรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน โดยประเมินศักยภาพทางด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง ด้านที่พัก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรม

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังได้พิจารณาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งให้ความสำคัญประเด็นการจัดการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม โดยเน้นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน มีการกำหนด บทบาทหน้าที่การทำงานที่มีความชัดเจน ในด้านการจัดการการตลาด และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ได้เน้นการสร้างข้อมูลที่ถูกต้อง ความหลากหลายของช่องทางในการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และด้านคุณภาพการบริการ ที่คำนึงถึง การพัฒนาโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ พระครูวิรุฬห์สุวรรณดิตรัต (กนฺตมโม)⁹ ที่กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนจังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อการวางแผนพัฒนาศักยภาพสู่ความยั่งยืน ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ มาผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน การกำหนดบทบาทหน้าที่การให้บริการ การจัดทำเส้นทาง การประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยว อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน อันนำมาสู่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในการสร้างรายได้เสริม การพึ่งพาของตนเองต่อไป รวมถึง ปัทมา โกเมนทร์จรัส¹⁰ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญ คือ การประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงรายละเอียดเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ การคำนึงถึงคุณภาพการให้บริการให้ดีขึ้น โดยการอำนวยความสะดวกการขนส่งให้มีความหลากหลาย การจัดการระบบโครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพการให้บริการที่พัก ร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ภาครัฐให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยการจัดตั้งเครือข่ายท่องเที่ยวระดับตำบล ระดับ อำเภอ และระดับจังหวัด เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของ

⁷ ปุณยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล และคณะ, การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดนครราชสีมา, วารสารรัชต์ภาคย์ ปีที่ 14 (34)(2563), หน้า 31-43

⁸ ฐานกานต์ รองทอง และวงศวิภา โสสุวรรณจินดา, แนวทางการพัฒนาศักยภาพรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสาขลา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ 14 (1)(2563), หน้า 109-129

⁹ พระครูวิรุฬห์สุวรรณดิตรัต (กนฺตมโม), การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุตรดิตถ์, วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ ปีที่ 2 (1)(2563), หน้า 321-330

¹⁰ ปัทมา โกเมนทร์จรัส, แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม, วารสารช่อพะยอม ปีที่ 30 (2)(2562), หน้า 249-257

พื้นที่ที่เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชน อันนำไปสู่การจัดสรรเงินงบประมาณในการพัฒนาโครงการพื้นฐานที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

7.2 ภาครัฐและภาคเอกชน ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญในการใส่ใจสิ่งแวดล้อมและเน้นการพัฒนาความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่อยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญในระดับโลก

7.3 ภาคชุมชน ให้ความสำคัญในการนำการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสืบทอดเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักเห็นความสำคัญ และเกิดการสืบทอดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กุลวดี ละม้ายจีน (ผู้บรรยาย). **วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชา วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ม.ป.ป.
- ณัฐกานต์ ร่องทอง และวงศ์วิภา โสสุวรรณจินดา. แนวทางการพัฒนาศักยภาพรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน บ้านสาขลา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. **วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี** ปีที่ 14 (1)(2563), หน้า 109-129
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์, 2548
- ปัทมา โกเมนทร์จรัส. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. **วารสารช่อพะยอม** ปีที่ 30 (2)(2562), หน้า 249-257
- ปยุตวิทย์ วิเศษสุนทรสกุล และคณะ. **การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดนครราชสีมา**. **วารสารรัชต์ภาคย์** ปีที่ 14 (34)(2563), หน้า 31-43
- พระครูวิรุฬห์สุวรรณดิตรัต (กนฺตมโม). **การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุตรดิตถ์**. **วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ** ปีที่ 2 (1)(2563), หน้า 321-330
- มณีนรัตน์ สุขเกษม. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น** ปีที่ 10 (4) (2559), หน้า 97-112
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564**. 2559. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานจังหวัดปราจีน. **จังหวัดปราจีนบุรี**. (มปป.). สืบค้นจาก <http://www.prachinburi.go.th/main.htm>
- หัตถ์นัย ผัดวงศ์ และไพฑูรย์ มนต์พานทอง. การศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ หมู่บ้านมังกัวกาญจน์. **วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี** ปีที่ 14 (2)(2563), หน้า 200-216